

Bitig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Bahar 2025 / 1: 39-45.

Moğollar ve Türklerin Şeceresi “Çingiz Hannıñ Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muķâtelesi Beyânıda” Adlı Yazma Üzerine

Erhan AYDURAN*

Öz: Tarih boyunca Orta Asya bozkırlarına malik olmuş birçok farklı millet bulunmaktadır. Şüphesiz bu milletlerin en önemlileri Moğollar ve Türklerdir. Moğollar ve Türkler buyruğunda yaşayan balka ve topluluklara bir güvence sunmak amacıyla şecere metinleri oluşturmuşlardır. Bu çalışmada Türklerin şecere metinleri ile Moğolların şecere metinleri arasındaki farklar ve benzerlikler üzerinde durulacaktır. Doğu Türkistan’da bulunan el yazmalarından oluşturulan Jarring Koleksiyonu’nda yer alan bir eser incelenecektir. Muhammed Niyaz ibn Gafur Bek tarafından yazılan ve Kısaşü’l-Garâib adı verilen el yazma eserde yer alan “Çingiz Hannıñ Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muķâtelesi Beyânıda” başlığı taşıyan kısım ve bu kısımda yer alan hikâyeler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Moğol, Türk, Şecere, Çengizname, El Yazma Eser, Jarring Koleksiyonu

Genealogy of the Mongols and Turks

On the Manuscript “Çingiz Hannıñ Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muķâtelesi Beyânıda”

Abstract: Throughout history, there are many different nations that have owned the steppes of Central Asia. Undoubtedly, the most important of these nations are the Mongols and the Turks. The Mongols and Turks created genealogical texts in order to provide assurance to the people and communities living under their command. In this study, the differences and similarities between the genealogical texts of the Turks and the genealogical texts of the Mongols will be emphasized. A work in the Jarring Collection, which consist of manuscripts found in East Turkestan, will be examined. The part titled “Çingiz Hannıñ Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muķâtelesi Beyânıda” in the manuscript written by Muhammad Niyaz ibn Gafur Bek and called Kısaşü’l-Garâib <vü> and the stories in this section will be examined.

Keywords: Mongolian, Turkish, Genealogy, Genghisname, Manuscript, Jarring Collection

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Denizli (Türkiye). E-posta: erhanayduran20@gmail.com / ORCID ID: 0009-0000-9915-1287.

Giriş

Orta Asya’da kurulan Asya Hun Devleti ile başlayan Türk tarihi, Gök-Türkler, Uygur Kağanlığı, Kırgızlar, Türgişler, Karluklar, Oğuzlar gibi Türk boyları ile Moğollar, Harezmsaşhlar, Çağatay Hanlığı, Altın Orda Hanlığı, Timur ve Timurlular ve Türkistan Hanlıkları Orta Asya’da varlık göstermiştir. Bu devletlerin kendi siyasi yapısı içinde hükümdarları zamanla millî ve tarihî şahsiyetler hâline gelmiştir. Farklı dinî temayüllerle din büyüklerinin anlatıları sosyal ve kültürel bir zenginlik oluşturmuştur.

Bu noktada Orta Asya tarihi ve içinde barındırdığı dinî, tarihî, millî şahsiyetler ve olaylar her zaman ilgi çekici ve merak uyandırıcı olmuştur. Bunlar milletlerin kültürel belleğinde yüzyıllar boyunca devaran eden ve manevi hislerini kabartan birer destansı olaylar hüviyetine bürünmüştür. Türklerin ve Moğolların aynı coğrafyada yer almaları, bu coğrafyanın uçsuz bucaksız bozkırlarını yurt edinmiş ve bir arada yaşamış olmaları, şüphesiz destansı olaylar zincirinin en önemli halkasını teşkil etmektedir.

Türk ve Moğol hükümdarları yapacak oldukları fetihleri meşru bir temele oturtmak, mensubu oldukları dinin peygamberlerine ve ulularına kendilerini bağlamak, himayesi altında yaşayan halka ise bir güvence sunmak için şecere metinleri oluşturmuşlardır. Bu şecere metinlerinde ilk insan Hz. Adem ile başlayan, peygamberler ve din uluları ile arasına sözlü tarihin getirmiş olduğu birtakım destansı hadiseler ve efsanevi kahramanların, -*Oğuz Kağan* gibi- yer alması gibi birçok benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bu noktada bir arada yaşamış olan Türklerin ve Moğolların şecere metinleri ortak bir zeminde birleşmektedir.

1. Türklerde ve Moğollarda Şecere

Sözlükte “ağaç” anlamına gelen *şecere* kelimesinin kökü *şücûr* “bağlamak, ihtilâfa düşmek” manasındadır. Kelime Kur’an-ı Kerim’de “ağaç, bitki” anlamında birçok defa geçmektedir. Bir kişinin, bir ailenin kökü durumunda olan en uzak atalardan başlayarak gövde ve dallar konumundaki babaları ve onların çocuklarını gösteren ağaç şeklinde şematik çizime şecere denir. Ayrıca *soy ağacı*, *soy kütüğü*, *nesepnâme*, *silsilenâme* kelimeleri de bu anlamda kullanılmaktadır. (Bozkurt, C. 38: 403).

Şecereleri başlıca iki kısma ayırmak mümkündür. Birincisi, Türkleri *Nuh Peygamber*’in oğlu *Yafes*’e dayandıran *Oğuznâme*, *Çingiz-nâme*, *Şibanî-nâme* vb. eserlerdir. Diğerisi ise birinci geleneğin bir devamı olarak özellikle XIII. yüzyılın sonlarında Türklerin yoğun olarak içinde bulunduğu tarikatlarda görülen şecerelerdir (Karasoy & Toker, 2005: 18).

Şecereler, bütün Türk unsurlarını birleştiren bir töre olarak öne çıkmıştır. Hakanlar, sultanlar, beyler bu töreye büyük önem vermişlerdir. Meselâ; Karahanlılar ile Selçuklular kendilerini efsanevi Efrasiyab’a dayandırmışlardır (Schefer 1891: 7). Nitekim Hristiyan kaynaklarında, *Tuğrul Bey*’in halifeye gönderdiği mektupta kendisini Hun hükümdarları soyuna bağladığına dair rivayet de bu mahiyettedir (Ebü’l-Ferec Tarihi, C. II: 201). Müslüman kaynaklara göre, yalnız Karahanlılar ve Selçuklular değil, İran kültürü etkisine çok az maruz kalmış olan Uygurlar bile efsanevi ataları *Böğü Kağan*’ı *Efrasiyab* ile birleştirmişlerdir (Karasoy & Toker, 2005: 19).

Osmanlılar da bu geleneğe büyük önem vermişlerdir. Bunu Osmanlı vakayinamelerinde açıkça görmekteyiz. Osmanlı vakayinamelerinde Osmanogullarının tarihine geçmeden önce genellikle Osmanlı hanedanı yüceltilir ve onlara ait bir şecere verilir. Bu şecerelerde Osmanogullarının ataları Oğuz Kağan'a ve nihayetinde Hazreti Nuh'a ulaştırılır. Kısacası, şecerelerde dinî gelenekten kaynaklanan bir peygambere bağlanma, millî gelenekten kaynaklanan *Oğuz Kağan*'a mensubiyet, kendisini ve üyesi bulunduğu milleti veya boyu meşrulaştırma töresinin bulunduğu görülür (Karasoy & Toker, 2005: 19).

Türklerde dini şecere geleneği ilk insan Hz. Nuh'un oğullardan biri olan Yafes'e kadar götürülmektedir. Yafes'in bilinen on oğlu vardır. Bu oğullarının büyüklerinden olan ve Hz. Nuh'un vefat etmeden hemen önce vazifelerini devrettiği kişi Türk'tür. Bu Türk ismi Kâşgarlı Mahmud'a göre bizzat Allah tarafından verilmiştir. Türk, halkı idare etmiş ve Hz. Nuh'un vazifelerini üstlenmiştir. Dini şecerelerde Hz. Nuh'tan başlayarak Yafes'in ve daha sonra Türk'ün soyu açıklanmış ve arasına destansı şahsiyetlerin girmesiyle şecereler hangi dönemde yazıldıysa o döneme kadar bu gelenek sürdürülmüştür.

Türklerde temel olarak sözlü edebiyattan yazıya geçirilmiş olan bir destan geleneğinin var olduğu bilinmektedir. Eski Türk kahramanlarının ismi etrafında şekillenen bu destanlar, zaman içerisinde *Oğuznâme*, *Çingiz-nâme*, *Selçuk-nâme*, *Timur-nâme*, *Şibanî-nâme* vb. gibi adlarla yazıya geçirilmiştir. Bu destanlar, hangi kahramanın adı etrafında söylenmişse, onun ataları, yaptığı savaşlar, bu savaşta gösterdiği kahramanlıklar, savaşlarda elde ettiği başarılar veya başarısızlıklar, oğulları ve onların oğullarının hikâye edildiği tarihî vesikalarlardır (Karasoy & Toker, 2005: 22).

Bu destanların en meşhuru şüphesiz Oğuz Kağan Destanı'dır. Asırlardır süregelen destan geleneğinin en önemli parçasını teşkil eden Oğuz Kağan Destanı, Oğuz'un doğumunu, hayatını ve Türklerin başına geçip yapmış olduğu savaşları konu edinmektedir. Ahmet Bican Ercilasun *Oğuzname*'nin önemini şu şekilde açıklamaktadır: “*Oğuzname yalnız Oğuzların değildir, bütün Türk Dünyası'nın destanıdır. Oğuzname'de Sakalar, Hunlar, (Kök) Türkler, Karahanlılar vardır ve bunlar bütün Türk Dünyası'nın ortak tarihidir. Uygur'un, Kıpçak'ın, Karluk'un, Kanglı'nın Halaç'ın adlarını Oğuz Han vermiştir; bu boyların kurucularının hepsi de Oğuz Han'ın beyleridir ve bunların tamamı Türk Dünyası demektir*” (Ercilasun, 2022: 6).

Moğollar, Orta Asya bozkırlarını bir bütün olarak ilk önce Cengiz Han ile yurt tutmaya başlamıştır. Cengiz Han'dan önce çeşitli boylar ve kabileler halinde birbirinden bağımsız yaşayan Moğollar, sürekli birbirleriyle savaşmış ve zayıf olan kabileler yağmalanmıştır. Cengiz Han'ın Moğolları tek bir çatı altında toplamasıyla, bu sert coğrafyanın durdurulamaz bir gücü haline gelmiş ve uzun yıllar sürecek olan bir bozkır hakimiyeti sağlayacak olan Moğol İmparatorluğu devri başlamıştır.

Aynı coğrafyayı paylaşmaları sebebiyle Moğollar ve Türkler her zaman iç içe yaşamış ve birçok bakımdan birbirlerini etkilemişlerdir. Bu iki büyük milletin şecere metinleri ele alındığında birçok benzerlik görülmektedir. Türkler şecerelerini Hz. Nuh'a kadar götürürken, Moğollarda bu durum farklı değildir. Bunun en belirgin sebebi Cengiz Han'ın Moğolları bir araya toplarken bu kabilelerin içerisinde büyük oranda Türk boylarının da varlığından haberdar olması ve bu Türk boylarını kendi himayesi altında toplamak istemesidir. Şüphesiz Cengiz Han'ın Moğolların başına

geçtiği XIII. yüzyıl Türkler açısından pek iç açıcı değildir. Batıda Oğuz Türklerinin beylikler halinde yaşaması ve Selçuklu hanedanının yükselmesi boy gösterirken doğuda aynı durum geçerli değildir. Doğuda ise Karahanlı Devletine, Harzemşahlar ve Karahitaylar tarafından son verilmesiyle Türk boyları dağılmış ve parçalara ayrılmıştır. Cengiz Han bu durumdan yararlanmak için kendi soyunu Türklerle ortak zeminde birleştirerek bir şecere oluşturmuştur. Bu sayede Moğollar ve Türkler birbirleriyle ihtilafa düşmeden bir amaç uğruna uzun yıllar bir arada yaşamış ve mücadele etmiştir.

Türklerin en çok yıkıma uğradığı *Çingiz Han* istilâsından sonra ortaya çıkan Çingiz-nâmeler de yine bu destanî edebiyatın bir özelliğidir. Özellikle uzun yıllar *Çingiz* sülâlesi tarafından yönetilen Orta Asya Türklüğü arasında ortaya çıkan ve gelişen bu destan, *Çingiz Han*'ın ataları, doğuşu ve savaşları hakkında bilgiler vermektedir (Karasoy & Toker, 2005: 23).

A. İnan, Çingiz-nâmeleri şöyle tarif etmektedir: “*Çengiznâme eski Oğuz ve Uygur hükümdarlarının sülâlelerine dair Türk kavimleri arasında söylenen menkıbeleri, Moğol fîtuhatından sonra Çengiz adı etrafında toplayan bir eserdir.*” (İnan, 1987: 204). Böyle olduğu için Türkler arasında severek okunmuş ve çok sayıda istinsahı yapılmıştır. *Ebü'l-Gâzî Bahadır Han*, *Şecere-i Türk* adlı eserini kaleme alırken 18 Çingiz-nâmeden faydalandığını belirtir. Bugün, *Ebü'l-Gâzî Bahadır Han*'ın faydalandığını söylediği sayı o kadar olmasa da elimizde bir kısmı matbu ve bir kısmı yazma durumunda olan Çingiz-nâmeler vardır (Karasoy & Toker, 2005: 23).

Cengiz Han hakkında yazılmış ilk eser *Moğolların Gizli Tarihi*'ne bakıldığında Cengiz Han'ın soyu ile ilgili şu bilgilere rastlıyoruz: “*Çingiz Kagan'ın atası ulu Tanrı'nın takdiriyle yaratılmış bir bozkurt, eşi de bir dişi geyik idi. Onlar denizi geçerek geldiler. Onon Nehrinin kaynağı, Burhan Haldun civarına yerleştiklerinde Bataçı Han adlı bir oğulları oldu*” (Temir, 1986: 3).

Cengiz Han'ın soyunu anlatan bir diğer önemli eser XVII. yüzyılda yazılan *Altan Topçı*'dir. Bu eser Budist tesiriyle kaleme alınmış ve Cengiz'in soyunu Budist krallara dayandırmıştır. Buda'dan başlayarak, Budist hükümdarların şeceresini verdikten sonra, Cengiz'in kökenini Tibet'e kadar götürmüştür.

Ebü'l Gazi Bahadır Han tarafından kaleme alınan *Şecere-i Terâkime* adlı eserde Moğolların soyu Hz. Nuh'un torunlarından Alınça Han'ın iki oğlundan biri olan Moğul'a dayandırılmaktadır. Moğul'un dört oğlu vardır. Büyüğünün adı Kara Han, ikincisi Kür Han, üçüncüsü Kır Han ve dördüncüsü ise Or Han'dır. Bu noktadan itibaren Kara Han'ın oğlu Oğuz Han'ın dünyaya gelişi zikredilir ve Moğolların şeceresi Oğuz Han ile ilişkilendirilir.

Ebü'l Gazi Bahadır Han tarafından kaleme alınan bir diğer eser *Şecere-i Türk*'te ise Ergenekon'dan çıktığında Yılduz'un çocukları Dobun Bayan ile Alan Koa'nın birbiri ile evlenmesi hadisesi zikredilerek Cengiz'in soyu bu olayla ilişkilendirilmiştir. Diğer önemli Çengiznâme eserlerinde de benzer motifler işlenmiş ve bir şekilde Cengiz'in soyu Oğuz Kağan'a kadar götürülmüştür.

2.Çingiz Hannıñ Aśl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muķâtelesi Beyânında

İncelediğimiz el yazması eser Muhammed Niyaz ibn Gafur Bek tarafından 1851-1852 yıllarında yazılmış, eserin derlenmesi ise İsveçli misyoner Gunnar Hermansson Jarring tarafından yapılmıştır. İncelediğimiz eser 15 Ocak 1930 yılında Yarkent'te,

Behicht Bagh¹'da İsveç misyonunda öğrenci olan Abdülkadir Ahund tarafından kopya edilmiştir.

El yazması eser, 1982 yılında Lund Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlanan Doğu Türkistan el yazmaları Jarring koleksiyonunun bir parçasıdır. Bugün İsveç'in Lund şehrinde bulunan Lund Üniversitesi Kütüphanesi'nde, Helgonabacken 3 numaralı kutuda, 221 00 Lund numaralı Jarring Koleksiyonu isimli, Jarring Prov. 21 numaralı rafta bulunmaktadır.

El yazması eser ciltli değildir. Beyaz renk Sovyet kağıdına yazılmıştır. Toplam 321 sayfadan oluşmaktadır. Arap harfleri ile yazılmıştır. Dili son dönem Çağatay Türkçesi ile yeni dönem Uygur Türkçesinin özelliklerini bir arada barındırmaktadır.

İncelediğimiz el yazması esere Muhammed Niyaz ibn Gafur Bek tarafından "*Qısaü'l-Garâyib*" adı verilmiş ve kitap üç ayrı kısma ayrılmıştır. Birinci kısım Hz. Adem'den Cengiz Han'a kadar geçen zamanın zikri, ikinci kısım Cengiz Han'dan hümayun padişaha kadar geçen zamanın zikri, üçüncü kısım ise alemin acayıplığı, zamanın havadisleri, tabiplerin mahareti, zariflerin latifesi ve zarafetin beyanı anlatılmaktadır. Üzerinde çalıştığımız 142/194 sayfaları arasında yer alan bölüm el yazması eserin birinci kısmında yer almaktadır. "*Çingiz Hannıy Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muqâtelesi Beyânında*" başlığı verilmiş ve Cengiz Han'ın gerçek soyunu, dünyaya gelişini ve yaşanan savaşları konu edinmiştir. Bu bölüm 7 kısımdan oluşmaktadır.

Birinci kısmı bir şecere metni hüviyeti taşımaktadır. Cengiz Han'ın soyunun anlatıldığı bu bölüm diğer Cengiz-nâme'ler ile benzerlikler göstermekle beraber daha önce kaynaklarda rastlamadığımız bazı isimlere de yer vermektedir.

Moğol kavmi zamanında acayip ve garip bir hadisenin varlığından haber vererek başlayan bölüm, Alan Koa'nın bir gece çadırına giren bir nurun kendisini hamile bırakmasıyla başlamaktadır. Bir süre sonra eşi olmadan hamile kaldığını öğrenen halk kendisini ayıplamakta ve Alan Koa'nın taşlanarak öldürülmesini istemektedir. Alan Koa bu hadisenin aslını kanıtlamak için Moğol kavminin önde gelen büyüklerini çadırına çağırır ve her gece kendisini ziyaret eden nuru onlara gösterir. Moğolların önde gelen büyükleri bu nuru gözleri ile görünce Alan Koa hakkında söyledikleri kötü sözleri terk ederler.

Alan Koa dokuz ay sonra üç evlat birden dünyaya getirir. Bu evlatlardan birisinin adı Bodoncar'dır. Bodoncar, el yazması eserde Cengiz Han'ın şecerede dokuzuncu babası ve Emir Timur Küregen'in on dokuzuncu babası olarak geçmektedir. Bu bilgilerin ardından Cengiz Han hakkında bir şecere bilgisi verilmiştir. Cengiz'in soyu Hz. Nuh Aleyhisselam'a kadar götürülmüştür.

Eserin ikinci kısmında Hz. Nuh'un üç oğlundan biri olan Yafes'ten ve onun büyük oğullarından olan Türk'ten bahsetmektedir. Hz. Nuh'un ömrünün sona ermesine yakın bir zamanda vazifesini Türk'e bıraktığından ve diğer önemli hikâyelerden bahsetmektedir.

Eserin üçüncü kısmında Cengiz Han'ın dördüncü kuşak atası olan Tomına Han'ın Moğol kavminin padişahlık tahtına oturması hikâyesi ile başlamaktadır. Tomına

¹ Misyon istasyonunun adı.

Han'a kadar geçen zaman Hz. Nuh'tan getirilmiş ve arada yaşanan önemli ve büyük hadiseler zikredilmiştir.

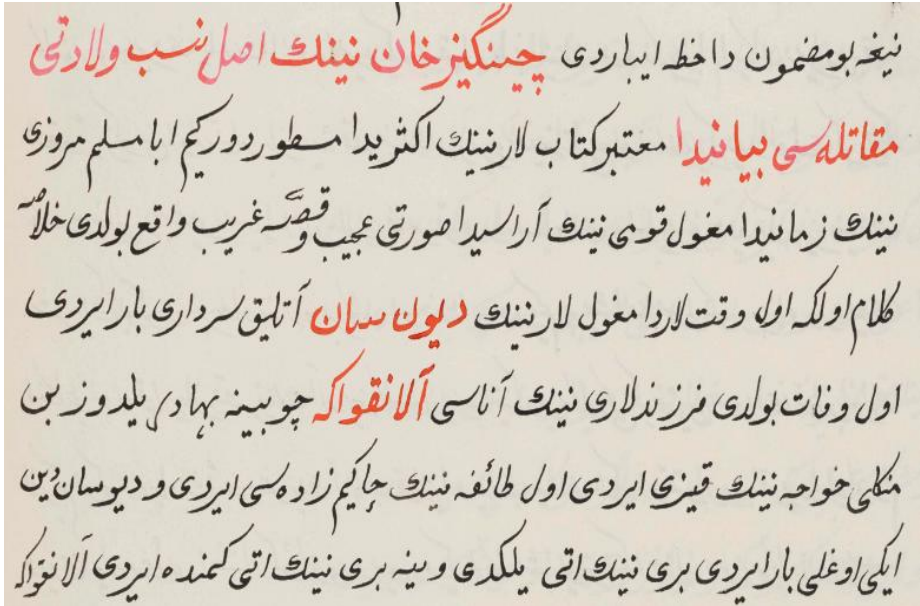
Eserin dördüncü kısmında Yü sügey Bahadır'ın oğlu Temuçin'in (Cengiz Han) dünyaya gelişi ve doğumu sırasında yaşanan hikâyeler anlatılmıştır. Temuçin'in Moğolların başına geçene kadar arada yaşanan önemli olaylar da yer almaktadır.

Beşinci kısımda Temuçin'in otuz yaşına geldiğinde kendi ulusuna serdar olduğunun ve bazı boyların bu durumdan rahatsız olarak Temuçin ile savaştıklarının hikâyesi anlatılmıştır. Bu savaşlarda başarılı olan Temuçin'in, Cengiz Han ünvanını almasının ve daha sonra Kerait kavminin başında olan Ong Han ile yaşanan önemli olayların hikâyesi anlatılmıştır.

Altıncı kısımda Cengiz Han ile Sultan Muhammed Şah Harezmî arasında yaşanan hadiseler vardır. Sultan Muhammed Şah Harezmî ailesinin ve halkının Moğollar tarafından alıkonulduğunu öğrenince üzüntüden vefat ettiğinin ve kefensiz üzerindeki elbisesi ile defnedilmesinin hikâyesi anlatılmıştır.

Eserin yedinci kısmında Tuluy Han'ın Merv, Nişabur ve diğer memleketlere yaptığı seferlerin ve önemli olayların hikâyesi anlatılmaktadır. Cengiz Han'ın yetmiş iki yaşında ecel şerbetini içtiğinin ve padişahlık tahtına Çağatay Han'ı oturttuğunun hikâyesine yer verilmiştir.

Üzerinde çalıştığımız ve Prof. Dr. Mehmet Vefa Nalbant danışmanlığında, tarafımızca yüksek lisans tezi olarak hazırlanmakta olan Jarring Koleksiyonu'nda bulunan *Qışaşı l-Garāyib* adı verilen el yazması eserin 142/194 sayfaları arasında yer alan “Çingiz Hannıñ Aşl-ı Neseb <ü> Velâdeti <vü> Muqātelesi Beyānıda” başlığı verilen bölümün şecere metinleri arasında yerini alarak yeni bir kaynak olacaktır. Araştırmacılara sunulması bakımından literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Bulduk, Ü. (1999). Osmanlı Kroniklerindeki Türk Oğuz Şecereleleri ve Kayılar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3(1). 55-139.
- Bozkurt, N. (2010). Şecere. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, s. 403.
- Cüveynî, (1912). *Târih-i Cihan-güşâ*, (Yay. Mirza Muhammed Han), C I, Gibb Memorial Old Series, 40.
- Doğrul, Ö. R. (1950). *Ebü'l-Ferec Tarihi Cilt II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ebü'l-Gâzi Bahadır Han, (1871). *Şecere-i Türk*, (Le Baron Desmaisons, *Histoire des Mogols et des Tatares par Aboul-Ghâzi Bêhâdour Khan*) St. Petersburg, Imprimerie de l'Académie Impériale des sciences (Vass.-Ostr., ge ligue, No 12.).
- Ercilasun, A. B. (2022). *Nehir Destan Oğuzname (Oğuz Bitig)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Hacıgökmen, M. A. (2001). *Ahi Sinan b. Ahi Mes'ud ve Şecere-nâmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Konya.
- İnan, A. (1987). Destân-ı Nesl-i Çengiz Han Kitabı Hakkında. *Makaleler ve İncelemeler*. C. 1 2. Bs., Ankara, s. 204-206.
- Karasoy, Y., Toker, M. (2005). *Türklerde Şecere Geleneği ve Anonim Şibanî-Nâme*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Schefer, Ch. (1891). *Siasset Namèh. Traité de gouvernement, composé pour le sultan Melik-Châh / par le vizir Nizam oul-Moulk*. Paris: Ernest Leroux.
- Temir A. (1986). *Moğolların Gizli Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

